

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Amadej Kos

Geostrateški pomen Arktike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Amadej Kos

Mentor: izr. prof. dr. Vladimir Prebilič

Somentor: doc. dr. Uroš Svete

Geostrateški pomen Arktike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Geostrateški pomen Arktike

Višanje temperature povzroča taljenje ledu. S tem ko ledena ploskev izginja, se odpira novo ozemlje, ki pa je bilo pred tem težje prehodno ali pa celo ni bilo. Z odmikanjem ledene ploskve se odpirata dve novi plovni poti. Prva je ob obali Kanade, druga pa ob obali Rusije. Obe predstavljata bližnjico za trgovanje z daljnim vzhodom in s tem postajata resna konkurenta Panamskemu in Sueškemu kanalu. Poleg tega so raziskave pokazale, da bi se na območju Arktike lahko skrivalo do 30 odstotkov svetovnih zalog nafte in zemeljskega plina. Zaradi tega je Arktika postal pomembna tema v mednarodnih odnosih, še posebej med državami, ki se nahajajo neposredno okoli severnega tečaj. To so Rusija, Kanada, ZDA, Danska in Norveška. Vse države razen ZDA so že podpisnice konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, ki državam v obdobju desetih let po ratifikaciji daje pravico, da zahtevajo svoje izključne ekonomske cone, ki pa ne smejo segati več kot 350 navtičnih milj od obale. Interesi teh držav so predvsem ekonomski in varnostni. Poleg zalog naravnih virov, ki so v interesu vseh držav, je za Kanado in Rusijo pomembno, da se oba prehoda obravnavata kot njihove teritorialne vode, nad katerim bi imele vse svoje suverene pravice. Temu odločno nasprotujejo ZDA, ki težijo k temu, da bi prehoda obveljala za mednarodna.

Ključne besede: Arktika, geostrategija, naravni viri, Severozahodni prehod, Severovzhodni prehod.

The Geostrategic significance of the Arctic

The increase of temperatures is causing the Arctic ice to melt. With the ice melting, new territories are emerging which were previously difficult to cross, or even impossible to cross. With the movement of the ice plane, two new shipping routes are opening. The first one is alongside the Canadian coast, and the second one is alongside the Russian coast. Both of them represent a shortcut to Far East markets, and are becoming serious competitors to the Panama and Suez Canal. Moreover, the studies have showed that on the Arctic area there could be up to 30 percent of the world's oil and natural gas reserves. Consequently, Arctic has become an important topic in international relations, especially between the countries that are located directly around the North Pole. These countries are Russia, Canada, the US, Denmark, and Norway. All countries, except the US, have signed the United Nations Convention on the Law of the Sea, which gives them the right to demand their zone, which can be up to 350 nautical miles away from the coast. The interests of this countries are mainly economic and security. In addition to the oil and natural gas reserves, which are important to all of the countries, Canada and Russia have the interest that both of the transitions, the Northwest and Northeast Passage, are treated as their territorial waters over which they would pull the sovereign rights. The US is strongly opposed, and argues that the new passages should be for international use.

Key Words: Arctic, geostrategy, natural resources, Northwest Passage, Northeast Passage.

Kazalo

SEZNAM KRATIC.....	5
1 UVOD	6
2 METODOLOŠKI OKVIR	7
2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA.....	7
2.2 HIPOTEZA IN RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	7
2.3 METODE PROUČEVANJA	8
2.4 TEMELJNI POJMI	8
3 POMORSKO PRAVO IN DELITEV ARKTIKE	9
3.1 KONVENCIJA ZN O POMORSKEM MEDNARODNEM PRAVU	9
3.2 DELITEV ARKTIKE	11
4 NARAVNI VIRI IN ZALOGE	11
5 SEVEROVZHODNI IN SEVEROZAHODNI PREHOD	13
5.1 SEVEROZAHODNI PREHOD	13
5.2 SEVEROVZHODNI PREHOD	14
5.3 POMEN NOVIH POTI	15
6 PRIMERJALNA ANALIZA OZEMELJSKIH INTERESOV	17
7 PRIMERJALNA ANALIZA EKONOMSKIH INTERESOV	21
8 PRIMERJALNA ANALIZA VARNOSTNIH INTERESOV	26
9 SODELOVANJE IN VARNOST NA OBMOČJU ARKTIKE	31
9.1 ARKTIČNI SVET	31
9.2 NATO.....	32
10 ZAKLJUČEK.....	33
11 LITERATURA.....	36
PRILOGA A: DVA NAČINA DELITVE ARKTIKE.....	44

Kazalo tabel

Tabela 4.1: Deleži svetovne proizvodnje nekaterih rudnin.....	12
---	----

SEZNAM KRATIC

ABG	–	Air Base Group
AEPS	–	Arctic Environmental Protection Strategy
AMEC	–	Arctic Military Environmental Cooperation
AWPPA	–	Arctic Waters Pollution Prevention Act
BMEWS	–	Ballistic Missile Early Warning System
CARA	–	U.S. Geological Survey’s Circum-Arctic Resource Appraisal
CEP	–	Civil Emergency Planning
CLCS	–	Commission on the Limits of the Continental Shelf
DOE	–	Department of Energy
EEZ	–	Exclusive Economic Zone
EUCOM	–	European Command
FSB	–	Federal Security Service
GLONASS	–	Globalnaya Navigatsionnaya Sputnikovaya Sistema
HIK	–	Heidelberg Institute for International Conflict Studies
IMO	–	International Maritime Organization
NATO	–	North Atlantic Treaty Organization
NEP	–	Northeast passage
NGL	–	Natural Gas Liquid
NORAD	–	North American Aerospace Defense Command
NORTHCOM	–	Northern Command
NSPD	–	66 National Security Presidential Directive
NSR	–	Northern Sea Route
NWP	–	Northwest passage
NWS	–	North Warning System
OSCE	–	Organization for Security and Co-operation in Europe
PACOM	–	Pacific Command
RCMP	–	Royal Canadian Mounted Police
SWS	–	Space Warning Squadron
UNCLOS	–	United Nations Convention on Law of the Sea
USGS	–	U.S. Geological Survey

1 UVOD

Zmanjševanje obsega ledene ploskve na severnem polu je povečalo dostopnost na »belo praznino«¹, ki naj bi pod seboj skrivala bogastvo naravnih virov. V prvem desetletju 21. stoletja se je podnebje Arktike ogrelo za 2 stopinji Celzija. To je povzročilo, da se je površina ledene ploskve med letoma 2007 in 2010 zmanjšala kot še nikoli od leta 1979 naprej, ko se je merjenje začelo. Zmanjšala se je tudi debelina ledene skorje, med leti 1980 in 2008 kar za polovico. September je mesec, ko je ledena plošča najmanjša v letu. Ta minimum se povprečno manjša za 11 odstotkov na desetletje. Na podlagi tega se ocenjuje, da bi čez 30 let led na Arktiki lahko v poletju popolnoma izginil (Anderson 2009, 66–8; Select Committee on Energy Independence & Global Warming 2011).

To je povečalo tudi interes okoliških držav, ki danes širijo svoje raziskovalne odprave v tako imenovano »terra nullius«². Ključen dogodek za črno mrzlico, kot se jo zaradi lova na nafto lahko poimenuje, je rusko dejanje, ko so leta 2007 v sklopu odprave Arktika točno na dno severnega tečaja postavili rusko zastavo, s čimer so nakazali, da je to njihova last. To je povzročilo burne odzive drugih arktičnih držav, saj tako dejanje še ne pomeni suverenosti nad ozemljem. Urejanje mej in suverenosti na območju Arktike je določeno s Konvencijo Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu oziroma pravu morja (UNCLOS). Dokument so države, ki imajo največje interese, tudi potrdile z Ilulissatsko deklaracijo iz leta 2008 (Strandsbjerg 2010, 7).

Tekmovanje za dostop do naravnih virov je sprožil trenja med državami. Nekateri multidimenzionalni konflikti, ki jih zahodne države obravnavajo kot etnični in verski, kot so na primer v Afganistanu, Kongu, Indoneziji, Liberiji, Nigeriji in Sudanu, so dejansko tudi boji za obvladovanje dragocenih rudnikov, naftnih polj in drugih dragocenih virov. Na eni strani so se znašle velesile, ki iščejo dominacijo nad črpališči nafte, na drugi strani pa so različni warlordi, poveljniki zasebnih vojska in vodje milic, ki želijo z lastništvom ustvariti monopol nad naravnimi viri in pridobiti zaščito velesil. Tekmovanje za naravne vire, reke, pristanišča in otoke se je izoblikovalo v vedo geopolitike (Klare 2005, 203).

¹ Z besedno zvezo je mišljeno področje ledu, zaradi katerega je bilo raziskovanje ovirano.

² Nikogaršnja zemlja.

Od leta 1950 se je svetovna poraba nafte povečala za osemkrat, in sicer z 10 milijonov na 80 milijonov sodčkov na dan. Poraba zemeljskega plina se je povečala še bolj. To porabo pa bodo še bolj povečale razvijajoče se države. Po podatkih DOE se bo poraba nafte med letoma 2001 in 2005 povečala za 96 odstotkov, medtem ko se bo poraba zemeljskega plina povečala za 103 odstotke. To povečanje bo še večje v primeru Kitajske in Indije, kjer se bo poraba nafte povečala za 150 odstotkov. Do leta 2025 se bo dnevno na svetovni ravni porabilo 120 milijonov sodčkov nafte na dan (Klare 2005, 204–6).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA

Predmet preučevanja je območje Arktike. V diplomskem delu se bom držal definicije, ki Arktiko opredeljuje kot ozemlje nad 66 stopinj in 32 minut Celzija severne širine. Na tem območju ima ozemlje več držav, vendar se bom osredotočil na tistih pet, ki se nahajajo neposredno okoli tečaja. To so Kanada, Združene države Amerike, Rusija, Norveška ter Danska (Grenlandija). Cilj diplomskega dela je ugotoviti interese teh držav, ki jih imajo na območju Arktike bodisi zaradi naravnih virov, bodisi zaradi drugih pomembnih koristi, ki jih Arktika lahko prinese. Osredotočil se bom na vsako državo posebej in skušal ugotoviti njihove interese in posledično odgovoriti na raziskovalna vprašanja.

2.2 HIPOTEZA IN RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

1. Ali lahko konflikt interesov držav na Arktiki oslabi odnose med državami do te mere, da bi to vplivalo na mednarodno varnost oziroma vodilo v izbruh konfliktov?
2. Ali je za zahodne države na področju Arktike primarnega pomena izkoriščati nafto in plin in s tem zagotoviti čim večjo neodvisnost od energentov Bližnjega vzhoda in Rusije ali nadzor nad novimi pomorskimi potmi, ki bodo v prihodnosti kot konkurent Panami in Suezu prevzele njun geostrateški pomen?

2.3 METODE PROUČEVANJA

V diplomskem delu sem uporabil več metod raziskovanja. Z deduktivnim pristopom sem splošna spoznanja apliciral na posamezne države. Uporabljal sem tudi analizo pisnih virov. Med primarne vire spadajo strategije držav in konvencija o mednarodnem pomorskem pravu. Temelji diplomskega dela so sekundarni viri, predvsem članki različnih strokovnjakov s področja Arktike in 5 knjig, ki sem jih naročil preko spleta, saj v slovenskih knjižnicah nisem našel nobene primerne literature, kar kaže na to, da tema še ni obdelana. Prav tako sem se posluževal metode cost-benefit in metode merjenja z analizo kartografskih kart. Ti dve metodi sem uporabil pri ugotavljanju koristi novih plovnih poti in razmejevanja Arktike. Skozi celotno diplomsko delo sem uporabljal deskriptivno metodo in metodo primerjalne analize.

2.4 TEMELJNI POJMI

2.4.1 ARKTIKA

Arktika je področje na severu Zemlje. Obstaja več opredelitev Arktike glede obsega. Najbolj splošna je t.i. Arctic Circle oziroma Arktični krog. To je namišljena črta na 66 stopinjah in 32 minutah severne širine. Na tej širini sonce ob poletnem solsticiju ne zaide, ob zimskem solsticiju pa ne vzide (National Snow and Ice Data Center 2012a).

Arktiko se lahko definira tudi glede na drevesno linijo ali področje, kjer povprečna poletna temperatura ne preseže 10 stopinj Celzija (prav tam).

Območje vse leto v veliki meri pokriva ledena ploskev, ki glede na letni čas spreminja svojo velikost, vendar pa se zaradi klimatskih vplivov zmanjšuje. Januarja 2012 je ta površina znašala 13,73 milijonov kvadratnih kilometrov, kar je po velikosti 4. najmanjša od leta 1979 (Anderson 2009, 66–70; National Snow and Ice Data Center 2012b).

2.4.2 GEOSTRATEGIJA

Geostrategija izhaja iz geografije in je področje geopolitike. Geografija se ukvarja s preučevanjem zemeljskega površja torej kora, rek, morja, podnebja in tako dalje. Geopolitika je kombinacija geografije (na primer naravnih virov) in družbe, ki spreminja vrednost okolja

(z razvojem motorja z notranjim izgorevanjem se je na primer povečal pomen regij, ki so bogate z nafto). Geopolitiko tako definira lokacija naravnih in ekonomskih virov in komunikacijskih sredstev, ki jih povezujejo. O geostrategiji pa lahko govorimo, ko država usmeri svoje vojaške in diplomatske napore v določen cilj (Grygiel 2006).

Termin geopolitika je prvič uporabil Frederick L. Schuman leta 1942, ko je prevedel Haushoferjev termin »obrambna geopolitika« (Wehrgeopolitik) (Askdefine 2012). Gre za uveljavljanje moči nad posebej pomembnimi področji na zemeljskem površju. Namen je krepitev lastne varnosti in blaginje, ki se zagotavlja preko nadzora nad nekaterimi trgovskimi potmi, rekami, prekopi, oceani in otočji. To zahteva obvezno vojaško prisotnost, ki ima močne pomorske in ekspedicijske temelje. Prav tako zahteva mrežo zavezništev z državami, ki imajo podobne interese ali ki se nahajajo neposredno okoli regij, ki se jih smatra za pomembne (Rogers in drugi 2010).

Geostrategi za razliko od geopolitikov geopolitiko obravnavajo iz nacionalnega vidika in izhajajo iz nacionalne moči, ki je seštev ek gospodarske, kulturne, socialne, politične, vojaške in finančne moči. Geostrategi so tako specializirani tudi za področja geografije, kot so politična geografija, ekonomska geografija, kulturna geografija in vojaška geografija (Askdefine 2012).

Temeljno prepričanje je, da imajo države omejene vire, ki si jih morajo zagotoviti drugje po svetu. Geostrategija je tudi del zunanje politike, ki se kaže preko koncentracije vojaške moči in diplomatskih aktivnosti. Geostrategija pa ni vedno povezana z geografskim faktorjem, pač pa so motivacija za geostrateške težnje tudi ideološki razlogi, interesne skupine ali pa zgolj volja voditelja (prav tam).

3 POMORSKO PRAVO IN DELITEV ARKTIKE

3.1 KONVENCIJA ZN O POMORSKEM MEDNARODNEM PRAVU

Konvencija predstavlja mednarodni okvir za urejanje pomorskih zadev. UNCLOS definira osem pravnih režimov oziroma pasov na morju, ki se delijo v tri skupine. Prva skupina je del morja, morskega dna in podzemlja, ki so del državnega ozemlja, druga skupina so deli morja, morskega dna in podzemlja, kjer ima določena država suverenost, in tretja skupina je del

morja, kjer države nimajo suverenosti in jurisdikcije. V prvo skupino spadajo notranje morske vode, arhipelaško in teritorialno morje, v drugo zunanji pas, EEZ in epikontinentalni pas, v tretjo pa odprto morje in cona. (Vlačič in drugi 2008, 32–5.)

UNCLOS teritorialna morja opredeljuje v II. delu. To je pas, ki sega največ 12 navtičnih milj³ od obalne črte. Za razliko od notranjih voda morajo lastnice teritorialnega pasu dopuščati neškodljiv prehod. Poleg tega II. del definira oblikovanje temeljne črte, ki je črta ob obali in od katere se merijo vsi nadaljnji pasovi. Nad in pod gladino teritorialnega pasu ima država izključno suverenost glede uporabe, raziskovanja in izkoriščanja virov. V drugem delu je prav tako opredeljen zunanji pas, ki ga lahko razglasi država, vendar ta ne sme presegati 24 morskih milj od temeljne črte. Država v tem pasu lahko izvaja svojo suverenost z namenom, da preprečuje in sankcionira fiskalne, carinske, zdravstvene in druge kršitve (UNCLOS II. del; Vlačič in drugi 2008, 42).

Arhipelaško⁴ morje se v UNCLOS posebej opredeli v IV. delu. Za arhipelaške države velja podoben režim in status kot za teritorialna morja (UNCLOS IV. del). Arhipelaško morje omenjam predvsem zaradi Kanade in njenega otočja v Arktičnem morju, ki je pomembno zaradi vprašanja suverenosti in morebitnih plovnih poti, kot želim pokazati nadaljevanju.

V petem delu UNCLOS je opredeljena EEZ, ki jo država lahko enostransko razglasi ali jo dobi na podlagi mednarodne pogodbe. Ta lahko sega največ 200 navtičnih milj od temeljne črte. Na tem območju država pridobi določene suverene pravice (UNCLOS V. del; Vlačič in drugi 2008, 71–3).

Razumevanje epikontinentalnega pasu je zelo pomembno, ker je to podlaga, s katero države na Arktiki utemeljujejo svoje zahteve. Epikontinentalni pas, kot je opredeljen v VI. delu UNCLOS, je morsko dno in morsko podzemlje, ki se razteza zunaj teritorialnega morja in je potopljeni podaljšek državnega kopnega. Sega do roba kontinentalnega obrobja oziroma do meje 200 navtičnih milj. Če kontinentalno obrobje presega 200 navtičnih milj, lahko epikontinentalni pas sega največ do 350 navtičnih milj od temeljne črte. Ne sme pa segati več kot 100 navtičnih milj od izobate⁵, ki predstavlja morsko globino 2500 metrov. Meje, ki predstavlja epikontinentalni pas, ne smejo sestavljati črte, ki so daljše od 70 navtičnih milj. Na

³ 1 NM = 1852 metrov.

⁴ Arhipelagi so skupina otokov. Arhipelaško morje je morje znotraj otokov (Vlačič in drugi 2008, 67).

⁵ Črta na zemljevidu, ki veže kraje z enako globino v morju, jezeru ali reki.

tem področju imajo države suvereno pravico do raziskovanja in izkoriščanja vseh morskih bogastev⁶. Druge države brez dovoljenja tega ne smejo početi, razen na področju epikontinentalnega pasu, ki se šteje za odprto morje (UNCLOS VI. del; Vlačič in drugi 2008, 78–80).

Odprto morje je opredeljeno v VII. delu UNCLOS. Na odprtem morju imajo vse države pravico svobodne plovbe, preletov, polaganja podmorskih kablov in cevovodov, raziskovanja, ribolova in tako dalje. Potrebno je omeniti še cono, ki je morsko dno in podzemlje pod odprtim morjem. Države si tako kot odprtega morja ne morajo prilastiti cone. Naravna bogastva v coni se smatrajo kot skupne dediščine človeštva (Vlačič in drugi 2008, 89–91).

3.2 DELITEV ARKTIKE

Glede na določila UNCLOS se območje Arktike lahko razdeli samo do določene mere. Kar presega 200 navtičnih milj oziroma maksimalne razdalje, do koder država na podlagi UNCLOS lahko pridobi določene pravice, je odprto morje. Za razdelitev preostalega dela obstajata dva principa, po katerih bi se to območje lahko razdelilo. Približno današnje stanje, saj točno stanje še ni določeno, in oba principa sta predstavljena v prilogi A.

4 NARAVNI VIRI IN ZALOGE

Območje severno od Arktičnega kroga naj bi po ocenah USGS skrivalo še 90 milijard sodčkov neodkrite in tehnično dostopne nafte, 45 milijard kubičnih metrov zemeljskega plina in 44 milijard sodčkov tehnično dostopnega NGL. Ti naravni viri predstavljajo 22 odstotkov svetovne neodkrite nafte in zemeljskega plina. Od tega je 13 odstotkov neodkrite nafte in 20 odstotkov neodkrita zemeljskega plina (Robertson in Pierce 2008).

Od vse površine naj bi se polovica naftnih virov nahajala v treh geoloških provincah, in sicer Severna Aljaska s 30 milijardami sodčkov, Amerasijski bazen z 9.7 milijardami sodčkov in Vzhodna Grenlandija z 8.9 milijardami sodčkov. 70 odstotkov zemeljskega plina naj bi se nahajalo v Zahodni Sibiriji, Vzhodnem Barentsovem bazenu in na Aljaski. 87 odstotkov bazenov naj bi se nahajalo pod morsko gladino. Iskanje nafte na območju Arktike je že

⁶ Iz tega so izvzeti predmeti, ki niso delo narave (npr. potopljena ladja).

obrodilo sadove. Odkrito je bilo že več kot 400 naftnih polj (Robertson in Pierce 2008; Budzik 2009).

Iz navedenega je razvidno, da naravni viri niso enakomerno razporejeni med Evrazijo in Severno Ameriko. Na območju Evrazije naj bi se nahajalo 63 odstotkov vseh virov, na območju Severne Amerike pa 36 odstotkov. Prav tako na območju Evrazije prevladujejo nahajališča zemeljskega plina, ki predstavljajo 88 odstotkov naravnih virov. Na drugi strani pa na območju Severne Amerike prevladujejo nahajališča nafte. Tu naj bi bilo razmerje med nafto in zemeljskim plinom 1:3 v korist nafte (Budzik 2009).

Poleg nafte in zemeljskega plina pa Arktika skriva še en energent. To je premog, ki se nahaja predvsem v Rusiji in na nekaterih delih Norveške in Aljaske. Arktični premog predstavlja 2.1 odstotka svetovnih zalog premoga. Arktika je prav tako bogata z drugimi rudninami. V tabeli 1.1 so predstavljene najbolj pogoste in njihov delež v svetovni proizvodnji (Lindholt 2006, 29).

Tabela 4.1: Deleži svetovne proizvodnje nekaterih rudnin.

Rudnina	Delež svetovne proizvodnje v odstotkih
Nikelj	10,6
Kobalt	11
Krom	4,2
Tiran	0,3
Cink	7,8
Svinec	5,6
Baker	3,8
Paladij	40
Zlato	3,2
Srebro	3,6
Platina	15
Diamanti	26
Železo	2,3

Vir: prirejeno po Lindholt 2006, 36.

Vendar pa ni vse tako rožnato, kot se zdi. Dobra novica je, da se na območju Arktike nahaja 22 odstotkov zalog nafte in zemeljskega plina, vendar pa obstaja še slaba plat. Večino zalog predstavlja zemeljski plin, ki pa predstavlja večji strošek črpanja, shranjevanja ter transportiranja kot nafta. Cena nafte in zemeljskega plina bo zaradi tega višja. Pridobivanje bo tudi bolj tvegano predvsem zaradi podnebnih razmer na območju Arktike, to pa prav tako dvigovalo ceno. Prav tako bo velik strošek zaščita Arktičnega okolja. Izkoriščanje Arktičnega zemeljskega plina in nafte pa se lahko tudi precej zavleče, saj lahko preteče še kar nekaj časa, preden se države, ki imajo pravico zahtevati suverenost nad določenim ozemljem, dogovorijo glede meje (Budzik 2009). Trditev, da bo cena nafte višja, je vprašljiva, saj je potrebno upoštevati tudi druge ekonomske faktorje, kot so zakoni povpraševanja in ponudbe ter elastičnost cene, povpraševanja in ponudbe. Kljub višjim stroškom proizvodnje lahko večja količina nafte na trgu povzroči padec cene. Na nižanje cene lahko vpliva tudi konkurenca med arktično nafto in nafto držav OPEC.

5 SEVEROVZHODNI IN SEVEROZAHODNI PREHOD

5.1 SEVEROZAHODNI PREHOD

NWP je vedno buril domišljijo nekaterih svetovno znanih raziskovalcev. Mnogi so v želji, da bi to območje osvojili, umrli. Ravno zaradi tega se je odkrivanje in spoznavanje Arktike odvijalo počasi. Leta 1611 je Henry Hudson odkril Hudsonov zaliv, ki se je izkazal kot ledena past in ne prehod. Kasneje so raziskovalci, kot so John Davis, William Baffin in Sir John Ross, skušali osvojiti prehod, vendar brez uspeha. Kljub številnim poizkusom, ki so se pogosto končali tragično, je bil NWP po morju osvojen šele leta 1906. To je uspelo Norvežanu Roaldu Amundsenu, ki je za to porabil tri leta. Prvi prehod v eni sezoni pa je leta 1944 uspel arktičnemu raziskovalcu Henryju A. Larsenu (Encyclopædia Britannica 2012).

Vlade in velike korporacije so bile šele leta 1957 priča velikemu potencialu, ko so trije ledolomilci ameriške obalne straže prečkali NWP. Prepluli so 4600 milj v 64 dneh. Dvanajst let kasneje, leta 1969, so zahodne naftne korporacije čez severozahodni prehod poslale tanker Manhattan s ciljem, da ugotovijo, ali je izvedljivo, da bi to pot uporabljali za transport nafte in kupili floto tankerjev, ki bi bili to pot sposobni opraviti. Rezultati so bili slabi, saj je tanker 25-krat nasedel, vsakič pa ga je morala spremljevalna ladja izvleči iz ledu. Kljub temu je bil tanker Manhattan prva tovorna ladja, ki ji je uspelo prečkati NWP (Howard 2009, 109).

NWP predstavlja komercialno plovno pot, vendar njen potencial omejuje dostopnost. Trenutno je komercialna plovba možna le nekaj mesecev na leto ob spremstvu ledolomilcev. Po ocenah ameriškega inštituta za pomorske raziskave naj bi bila pot do leta 2050 čez poletje plovna za vsa plovila (Cohen 2011, 28).

V realnosti ne gre samo za eno pot, temveč več možnih poti med Arktičnimi arhipelagi. Glavna pot poteka od severnega Atlantskega oceana preko Davisove ožine med Kanado in Grenlandijo. Pot se nadaljuje mimo že omenjenih Arktičnih arhipelagov do Beaufortovega morja in nato preko Beringove ožive v Tihi ocean (Anderson 2009, 115; Arctic portal 2011).

5.2 SEVEROVZHODNI PREHOD

NSR oziroma severna morska pot je rusko ime za Severovzhodni prehod (NEP) oziroma Severovzhodni prehod. NSR je v Evropi obstajala že stoletja kot vizija za trgovanje med Evropo in vzhodno Azijo, v Rusiji pa se ga smatra kot nacionalni koridor namenjen predvsem za izvažanje naravnih virov. Že v času Sovjetske zveze so na tem območju začeli graditi pristaniško infrastrukturo. NSR ni zgolj ena linija, temveč celotno morje severno od ruske obale. Pogled z globalnega vidika pokaže, da NSR ponuja krajše razdalje glede na dolžino in posledično na čas ter stroške (Ranger 2008).

S širitvijo Evropske trgovine na območje vzhodne Azije v 16. stoletju se je izoblikovala tudi težnja po odkrivanju alternativnih poti. Šele odprava z Adolfom Erikom Nordenskiöldom leta 1879, če odštejemo sibirski ljudstva, ki so že prej raziskovali ta območja, je uspešno dosegla Barentsovo ožino in osvojila NEP. Nordenskiöld je po prihodu ocenil, da njegov dosežek zaradi podnebnih razmer ne bo vplival na svetovno trgovino. V kasnejših letih so NEP nadalje razvijali, kar se je obrestovalo v času izbruha lakote, ko so preko tega koridorja lahko oskrbovali večji del Sibirije. Do leta 1930 je NEP postala v večji meri del notranjih voda. Poleg tega je NEP imela veliko vojaško vlogo še posebej med drugo svetovno vojno in hladno vojno za transport oborožitve (prav tam).

Leta 1978 je bila odprta celoletna pot med mesti Jenisej, Dudinka in Murmansk. Deset let kasneje je Mihail Gorbačov formalno odprl prehod tudi za tuje ladje. Upi, da bi se mednarodni promet razvil in da bi tuje ladje plačevale za ruske ledolomilce, so v veliki meri

propadli. Vzrok je bil predvsem v nezaupanju v novo pot in morebitnih tveganjih, ki so bili tudi politični (prav tam).

Zaradi tega je leta 1993 Rusija skupaj z Norveško in Japonsko izvajala raziskavo o možnosti plovbe na območju Arktike. Tudi tu so bili rezultati slabi, saj bi vsaka ladja morala pluti za ledolomilcem, zaradi tega pa bi morala biti bistveno manjša, kar pa pomeni, da ne bi mogla prevažati toliko tovora (Howard 2009, 109–10).

Rusija danes zahteva jurisdikcijo nad NEP na podlagi 234. člena UNCLOS. Ta člen daje obalnim državam pravice, da sprejemajo nediskriminatorne zakone nad izključnimi ekonomskimi conami. Ta pravila danes narekujejo, da je za prehod potrebno obvestiti Rusijo, prav tako pa tuje ladje morajo zaprositi za spremstvo ledolomilca, za kar je potrebno plačati pristojbino. Te pristojbine so dokaj visoke, plačati pa jih morajo tudi v poletnem času, ko spremstvo ledolomilcev ni potrebna. Ta sistem pristojbin je zelo neugoden za druge uporabnike, zato se Rusija trudi sistem spremeniti, kar bi spodbudilo plovbo kljub neugodnim podnebnim razmeram (prav tam).

5.3 POMEN NOVIH POTI

Nove plovne poti bodo skrajšale plovbo ladij tudi za več kot tretjino. Tržišča na Kitajskem, Japonskem in v Južni Koreji bodo tako veliko bolj dostopna, aljaška nafta pa lahko ceneje transportirana do rafinerij. Krajšanje poti ima veliko vplivov na celotno svetovno ekonomijo. Količina porabljenega goriva se bo lahko tudi prepolovila, kar je v današnjem času, ko se gorivo draži, velika olajšava za prevoznike. Prav tako se bo manj denarja namenilo najemu tovornih ladij, saj se jih bo najemalo za manj časa. Ladje se bodo lahko izognile tudi plačilu visokih pristojbin za uporabo panamskega in sueškega prekopa. V naslednjih letih se ocenjuje, da se bo pristojbina za uporabo panamskega prekopa povečala za 4-krat, saj se bo do leta 2014 prekop obnovil, kar pa bo stalo 7 milijard dolarjev. Prihranki bi bili še večji pri prevoznikih, ki imajo velike ladje, imenovane »megaships«, ki pa so prevelike za panamski in sueški prekop. Te morajo sedaj pluti okoli rta Dobrega upanja na jugu Afriške celine in rta Horn na jugu Južne Amerike (Howard 2009, 110). Christian Bonfils, operativni direktor ladjarske družbe, je povedal, da bi samo pri gorivu privarčevali 180.000 dolarjev na vožnjo (Macalister 2011). V letu 2011 je 17.334 ladij, ki so prečkale sueški kanal, skupaj plačalo 5 milijard dolarjev pristojbin, kar povprečno na eno ladjo znese 288.000 dolarjev (Suez Canal

Traffic Statistics 2011). Prav tako lahko pričakujemo, da se bo pristojbina v prihodnjih letih zvišala. Nazadnje se je cena prehoda povečala leta 2011, in sicer za 3 odstotke (Egypt Independent 2011). Kdaj bo naslednja podražitev, ni znano, pričakovana pa je leta 2015 za 5 odstotkov in nato 2025 prav tako za 5 odstotkov (The Autoridad Del Canal de Panama 2005).

Dodaten strošek predstavlja piratstvo, ki se močno povečuje na območju obale Somalije. Kljub posredovanju zveze NATO obstaja tveganje, da bo katerakoli ladja zajeta, zanjo pa bo potrebno plačati odkupnino. Leta 2008 je bil zajet tanker Sirius star, ki je prevažal tovor, vreden 100 milijonov dolarjev. Ta primer je povzročil, da so nekatere največje korporacije, ki se ukvarjajo z ladijskimi prevozi, preusmerile svoje ladje po daljši in tako tudi dražji poti. Tak primer je na primer A. P. Moller-Maersk (Howard 2009, 112).

Stroški nadgradenj ladij za plovbo v ledenih razmerah in visoke premije zavarovalnine bi lahko zmanjšali uporabo NWP, vendar pa bi se razdalje med večjimi svetovnimi pristanišči skrajšali tudi za polovico. Pot iz Londona v Tokio, ki je v primeru zaprtega sueškega kanala okoli Afrike dolga 23.000 kilometrov, bi bila krajša od 12.000 kilometrov. Dolžina poti med Bremenom in Shanghajem je krajša za 5926 kilometrov, pot od Rotterdama do Yokohame je krajša za 7.223 kilometrov. Enako velja za pot od Rotterdama do Vancouvra, ki je krajša za 10.000 kilometrov (Anderson 2009, 217). Prav tako bi preko NWP lahko plule večje ladje, ki sedaj ne morejo prečkati niti Panamskega prekopa niti Sueškega kanala (Anderson 2009, 115; Arctic portal 2011).

Ladjarske družbe se tudi vedno bolj zavzemajo za plovbo po poteh, ki niso močno obremenjene. Najbolj znana je malaška ožina⁷, ki leži med Indijskem oceanom in južnokitajskim morjem, ki jo prečka ves ladijski promet na poti do daljnega vzhoda. Kljub temu da najožji del ožine meri okoli ene milje, se tam letno sreča okoli 60.000 ladij. Preko ožine poteka tretjina svetovne trgovine, kar jo uvršča kot najprometnejšo svetovno plovno pot (Howard 2009, 117). Ameriški in kanadski pomorski strokovnjaki ocenjujejo, da bi se na Arktiko do leta 2030 lahko preusmerila 2 odstotka svetovnega ladijskega prometa in 5 odstotkov do leta 2050 (Macalister 2011).

⁷ Peter Gwin jo je opisal z besedami: »Pirati jo imajo radi. Pomorščaki se je bojijo. Svetovna trgovina brez nje ne more« (National geographic 2007).

Ameriški strategji se dobro zavedajo, kdo vse bo s svojo prisotnostjo želel posegati po nadzoru. To so Kitajci (Howard 2009, 118). Tega so se ustrašili tudi ob novici, ko je kitajski milijarder Huang Nubo ponudil 8.8 milijonov dolarjev za nakup 300 kvadratnih kilometrov zemlje na severu Islandije. Namen nakupa naj bi bil sicer gradnja ekološkega turističnega objekta. Na koncu do nakupa ni prišlo, saj ga je zaustavila vlada z utemeljitvijo, da je Kitajska znana, da na dolgi rok odkupuje dele sveta (BBC 2011). Kitajska namreč od leta 1990 dalje vzpostavlja »string of pearls« oziroma niz biserov. Gre za vzpostavljanje politične in vojaške prisotnosti na območju morskih poti, po katerih se prevaža nafta. To izhaja iz Kitajskega strahu, da bi ZDA v primeru konflikta blokirale območje Perzijskega zaliva. S tem bi Kitajska ostala brez 80 odstotkov vsega uvoza nafte. Poleg tega Kitajska gradi tudi močno mornarico in raketne sposobnosti, ki bi služile za odvrčanje pomorskih blokad in tudi za zaščito interesov na področju Arktičnih poti tako, kot jih ščitijo pri Panamskem prekopu, kjer imajo podpisane dolgoročne najemne pogodbe za pristaniško infrastrukturo na začetku in na koncu prekopa (Howard 2009, 118).

6 PRIMERJALNA ANALIZA OZEMELJSKIH INTERESOV

Rusija je 12. marca 1997 postala pogodbenica UNCLOS. S tem je dobila možnost, da zahteva svojo EEZ na področju Arktičnega oceana. Poleg tega se ji je odprla tudi možnost za podaljšanje te 200 navtičnih milj dolge meje (Carlson in drugi 2009, 10). To je storila leta 2001, ko je podala zahtevo za območje, veliko 1.2 milijona kvadratnih kilometrov, ki sega od Lomonosovega grebena pa vse do Severnega tečaja. Gre za območje veliko kot Nemčija, Francija in Italija skupaj. Odkar je to zahtevo oddala, je stalno pod pritiski drugih arktičnih držav, ki prav tako hočejo del Arktike. Rusija za zdaj še ni uspela dokazati oziroma pridobiti svojih zahtev, zato območje še vedno velja za odprto morje (Carlson in drugi 2009, 11; Carafano in drugi 2011, 6).

Svoje težnje po suverenosti nad severnim tečajem je izkazala tudi leta 2007, ko je na dno morja, na točki geografskega severnega tečaja, postavila svojo zastavo. (Carlson in drugi 2009, 13). Leta 2010 je zgladila 40-letni spor glede meje na Barentsovem morju, prav tako pa se je s Kanado dogovorila, da bo njun spor glede meje pri Lomonosovem grebenu odločilo arbitražno sodišče (Carafano in drugi 2011, 6).

Glede na strateški dokument z naslovom *Načela ruske federacije na Arktiki do leta 2020 in naprej* so glavni nacionalni interesi pridobivanje naravnih virov, ohranjanje ekosistema, uporaba ter ohranjanje severne morske poti pod teritorialno pristojnostjo, varnost v smislu obrambe in zaščite mej s prisotnostjo bojnih enot in mednarodno sodelovanje in krepitev bilateralnih in multilateralnih odnosov. Doseganje teh ciljev je načrtovano v treh korakih. Prvi korak je predstavljal geološke, geofizikalne, hidrografske, kartografske in druge raziskave na področju Arktike. Drug korak, ki poteka sedaj in je načrtovan do leta 2015, je zagotoviti pravno podlago za izkoriščanje področja izven meja Rusije, zagotoviti tehnološke in logistične elemente za izkoriščanje naravnih virov ter vzpostavitev pomorske infrastrukture in komunikacijskih zmogljivosti za nemoteno upravljanje s severno plovno potjo. Tretji korak pa je načrtovan od leta 2016 naprej, ko bi območje ruske Arktike postalo strateška baza naravnih virov Rusije (Principles of State Policy of the Russian Federation in the Arctic for the period up to 2020 and Beyond 2008).

Obstaja točka, na kateri lahko hitro pride do spora med Rusijo in ZDA. Tako kot je vprašanje statusa severozahodnega prehoda, je vprašanje statusa severne morske poti. Rusija namreč tudi trdi, da severno morski prehod spada pod njene vode (Howard 2009, 159).

Barentsovo morje je območje, ki lahko skriva bogastvo naravnih virov. Leta 2006 je Norveška Združenim narodom vložila zahtevo za suverenost nad delom Barentsovega morja (Carafano in drugi 2011, 6). Nastal je problem, saj je ta del terjala tudi Rusija. Kljub temu pa sta državi mejni spor, ki je sicer star že 40 let, leta 2010 rešili in tako je območje dobilo še večji pomen. Obe državi sta zahtevali suverenost nad 175 tisoč kvadratnih kilometrov morja severno od polotoka Kola. Bilateralna pogodba je območje razdelila na dva enakovredna dela, hkrati pa omogočila tudi novo izkoriščanje nafte in zemeljskega plina na tem območju, saj natančno določa pravila in postopke za črpanje. Opredeljuje tudi pravila za izkoriščanje bazenov nafte in plina, ki sega čez obe meji (Harding 2010). Kljub neznani dejanski zalogi naravnih virov v Barentsovem morju tako Rusija kot Norveška nadaljujeta in povečujeta aktivnosti na tem območju (Raspotnik in Humpert 2012).

Kanada je k UNCLOS pristopila leta 2003, zato mora svoje zahteve glede Arktike CLCS-u podati do leta 2013 (Fillingham 2008). Geologija Kanadi omogoča, da lahko na podlagi UNCLOS zahteva velik del Arktike. Zahteve bi lahko segale tudi do samega severnega tečaja oziroma bi Kanada najverjetneje lahko zahtevala tudi Lomorosov greben, ki poteka pod

samim severnim tečajem. Glede na kanadske trditve je Lomorosov greben podvodni podaljšek otoka Ellesmere, ki je najsevernejši otok Kanade. Zahteva po Lomonosovem grebenu pa bi lahko vodila do prvega konflikta z Rusijo, ki ta greben že šteje za svojega (Fillingham 2008).

Eden od sporov, ki se poraja, je spor glede meje na Beaufortevem morju. Ta se nahaja na zahodu Kanade nad mejo med Aljasko in Kanado. Kanada trdi, da bi morala meja potekati po 141. zahodnem vzporedniku, tako kot poteka meja na kopnem, ZDA se pa s tem ne strinjajo in trdijo, da bi pri delitvi morali upoštevati princip ekvidistalnih razdalij od obale. Razlika v površini med enim in drugim načinom delitve znaša okoli 19.000 kvadratnih kilometrov (Carlson 2009, 18–20).

Kanada želi čim prej rešiti tudi spor z Dansko glede Hansovega otoka. Gre za 1,3 kvadratnih metrov velik otok, ki je manjši od nekaterih ledenih gor, ki potujejo mimo. Otok je razen trave neporaščen ter nenaseljen. Nahaja se med otokom Ellesmere in Grenlandijo. Spor je nastal leta 1973, ko sta se obe državi zavedli, da imata različne poglede. Geografsko merjenje leta 1975 je sicer pokazalo, da je otok bližje Grenlandiji in da je na vzhodni strani morje manj globoko kot na zahodni, vendar to ni dovolj za utemeljevanje interesov danske vlade. Ta vztraja, da so otok uporabljali že grenlandski Inuiti in ne kanadski. Kanadska vlada trdi, da Hansov otok spada med ostalih 19.000 otokov, ki jih je Velika Britanija prenesla na Kanado leta 1880 (Carnaghan in Goody 2006; Byers 2010, 22–8). Rešitev tega spora je za Kanado primarnega pomena, saj le z njo lahko zagotovi svojo suverenost (Government of Canada 2011).

ZDA za razliko od drugih držav, ki jih obravnavamo, niso podpisnica UNCLOS. Kljub temu pa so leta 2008 izvedle 6 milijonov dolarjev vredno raziskavo, da bi dokazale, da kontinentalna polica Aljaske sega preko 200 milj, ki jih določa UNCLOS. Ker pa kljub sodelovanju pri nastajanju niso podpisnica UNCLOS, nimajo dostopa do foruma, ki bi njihove zahteve zavaroval in preučil. Za zdaj še nič ne kaže, da bodo v prihodnje UNCLOS tudi ratificirali. Prva se je o pristopu brez uspeha pogajala že administracija Georgea H. W. Busha. Prav tako sta to poskušala Bill Clinton in George W. Bush, vendar jima ni uspelo prepričati kongresa. Slednji je na svoj zadnji dan predsedovanja podpisal tudi doktrino NSPD-66, ki je tudi ena od redkih dokumentov ZDA, ki se nanašajo na interese na področju Arktike. Tudi sedanja Obamova administracija podpira pristop k UNCLOS, vendar pa velikih premikov ni zaznati. Prav tako še vedno velja direktiva NSPD-66, kar je dokaz, da se na tem

področju ne dogaja nič posebnega oziroma so interesi prekriti. Drugi razlog, zakaj UNCLOS še ni ratificiran, pa se lahko skriva tudi v tem, da so republikanci močno proti sprejetju te resolucije, saj so bolj konservativni in so proti internacionalizaciji (Carlson in drugi 2009, 34–8).

Medtem ko v ZDA potekajo debate, ali bo UNCLOS ogrozil ameriško suverenost, se druge arktične države, ki so že podpisnice, na vse načine trudijo, da bi dokazale, da zahtevana ozemlja pripadajo njim. To, da ZDA niso podpisnice, jim lahko škoduje predvsem pri sporu s Kanado glede Beaufortovega morja. Na tej točki se postavlja vprašanje, koliko časa si lahko ZDA privoščijo, da UNCLOS ratificirajo. Prav zaradi tega je pomembno, da se ameriška politika poenoti in ne le vstopi v pogajanja, ampak prevzame voditeljsko vlogo. Če tega ne bo sposobna, se lahko zgodi, da bo izgubila zahtevana ozemlja (prav tam).

ZDA imajo samo eno nerešeno vprašanje glede meje, in sicer že prej omenjenega s Kanado. S Sovjetsko zvezo so sporazum o razmejitvi podpisali leta 1990. Ta velja še danes, saj ga Rusija tudi podpira, čeprav ga še ni ratificirala (Durham University - International Boundaries Research Unit 2011).

Kraljevino Danske sestavljajo trije deli: Danska, Grenlandija in Ferski otoki (Kingdom of Denmark - Ministry of Foreign Affairs 2011, 10). Na področju Arktike je prisotna le preko postkolonialnega odnosa do Grenlandije. Če bi se Grenlandija odcepila, Danska ne bi bila več arktična država. Ker pa sta varnostna in zunanja politika še vedno v pristojnosti Kopenhagna, se na območju Arktike oblikujejo predvsem interesi evropske Danske. Ti interesi pa lahko postanejo tudi škodljivi zanjo. Če se Grenlandija finančno osamosvoji in lahko deluje brez danske pomoči, se lahko še hitreje odcepi. To ekonomsko samostojnost pa Danska lahko celo pospeši s tem, ko si želi preko Grenlandije pridobiti del arktičnega ozemlja, ki lahko skriva dragocena naravna bogastva. (Strandsbjerg 2010). Prav zaradi tega je Grenlandija za Dansko strateškega pomena, poleg tega da si lahko zagotovi več ozemlja. Kaj bi osamosvojitve pomenila za področje Arktike, ni znano, saj je tudi dejanska osamosvojitve zelo vprašljiva (Conley in Kraut 2010, 19).

Danska je h konvenciji UNCLOS pristopila leta 2004, kar pomeni, da ima sedaj do leta 2014 čas, da k CLCS uradno predloži svoje zahteve glede ozemlja. Pravico ima terjati 5 območij v okolici severovzhodno in severno od Grenlandije in severovzhodno in jugozahodno od

Ferskih otokov. Tri potencialna območja so Eirikov greben, Vzhodno grenlandski greben in že omenjen Lomonosov greben. Ker zahteve še ni vložila, je težko predvideti, katera ozemlja bo dejansko terjala in na katerih območjih bo nastal spor. Eden od dejavnikov, ki lahko vpliva na spremembo zahtev ne le Danske ampak tudi drugih držav, je odkritje novih geoloških dokazov, ki bi lahko povečali ali zmanjšali terjatve in v primeru podaljšanja spodbudili nove spore, tudi na že določenih mejah. Naslednji korak po vložitvi zahtev je priprava priporočila CLCS-a, zadnji korak pa je sprejemanje oziroma pogajanje glede priporočil. V primeru, da bi bila pogajanja neuspešna, bi se delitev Arktike še bolj zavlekla, v najslabšem možnem scenariju pa bi lahko prišlo tudi do oboroženega spopada (Carlson 2009 22–8).

Danska vlada močno spodbuja raziskave na območju Arktike in financira tudi mnogo odprav, ki bi lahko postavile temelje teritorialnim zahtevam. Kljub temu, da je leta 2006 že rešila mejno vprašanje med Grenlandijo in Norveškim otokom Svalbard, še vedno ostaja odprto vprašanje glede otoka Hans v ožini Nares med Grenlandijo in Kanado. Ena od bolj pomembnih odprav je imela nalogo izmeriti relief dna Arktičnega oceana, ki bi dokazal, da je Lomonosov greben podaljšek Grenlandije. V upanju, da območje skriva naravne vire, se je z zahtevami po Lomonosovem grebenu postavila ob bok istim zahtevam Kanade in Rusije (Conley in Kraut 2010, 20).

7 PRIMERJALNA ANALIZA EKONOMSKIH INTERESOV

Okoli 20 odstotkov ruskega BDP-ja in 22 odstotkov vsega ruskega izvoza je ustvarjenega znotraj ozemlja, ki spada v Arktični krog. Bogastva se skrivajo predvsem v nahajališčih naravnih virov in potencialu za morsko plovbo. Zaloga energentov je eden od elementov za povečevanje vpliva države v mednarodnih odnosih, kar je povezano tudi z nacionalno varnostjo. Glede na ruske vire se več kot 90 odstotkov ruskih zalog ogljikovodikov skriva na ruski arktični kontinentalni plošči. Od tega je 66 odstotkov na zahodnem delu v bližini Barentsovega in Karskega morja. (Zysk 2010).

Rusija je že zdaj ena od vodilnih držav v proizvodnji in izvozu nafte in zemeljskega plina. Imajo največje dokazane zaloge zemeljskega plina. Sledita Katar in Iran. V proizvodnji nafte je takoj za Savdsko Arabijo, vendar samo za 0,4 odstotkov oziroma 1,8 milijona ton. Je na sedmem mestu po količini zalog nafte, in sicer takoj za Savdsko Arabijo, Iranom, Irakom, Kuvajtom, Arabskim Emiratom in Venezuelo (Carlson in drugi 2009, 15).

Ameriške raziskave ocenjujejo, da se ob severni obali Rusije nahaja za 30 milijard sodčkov nafte, medtem ko je zaloga plina ocenjena na 34 bilijonov kubičnih metrov, količina utekočinjenega plina pa na 27 milijard sodčkov (Gorenburg 2011, 11).

Na drugi strani pa se po trditvah ruskega ministrstva za naravne vire pod gladino morja, ki ga Rusija terja, lahko skriva tudi za 586 milijard sodčkov nafte. Na istem ministrstvu ocenjujejo, da je samo na območju Barentsovega, Karskega, Vzhodnosibirskega in Laptejevega morja teh rezerv za 3 milijarde sodčkov. Prav tako se tam nahaja 7,7 bilijonov kubičnih metrov zemeljskega plina. Vse zaloge skupaj naj bi bile enakovredne kar 73 bilijonov sodčkom nafte (Cohen 2011, 4).

Vendar pa ruska naravna bogastva niso omejena samo na ogljikovodike. Ruski nacionalni svet trdi, da se na območju Arktike nahaja tudi 90 odstotkov vseh ruskih zalog niklja, kobalta, platine in 60 odstotkov zalog bakra. Prav tako je 90 odstotkov vseh diamantov in 25 odstotkov zlata pridobljenih z območja Yakuita. Eden največjih fosfatnih rudnikov se nahaja prav v Rusiji na polotoku Kola. Ruska Arktika je prav tako bogata s srebrom, magnezijem, titanom, volframom, kromom in manganom (Gorenburg 2011, 11; Gots 2011, 48).

Drugi pomemben faktor, ki bo zagotovil ekonomsko rast gospodarstva, je vzpostavitev že omenjene severne plovne poti, ki pa je tesno povezana z vedno večjim izkoriščanjem naravnih virov. Poleg tega je z vzpostavitvijo pristaniške infrastrukture in komunikacijske mreže ob severnih obalah namen zagotoviti evro-azijski tranzit. Ocene kažejo, da bi se lahko količina tovora povečala na 15 milijonov ton do leta 2015. Ta količina je bila leta 1990 2 milijona ton, vrh je pa dosegla leta 1987 s 7 milijoni ton (Zysk 2010).

Pavel Baev ugotavlja, da Rusija ne načrtuje večjega preboja v razvoju in izkoriščanju zalog naravnih virov ter se ne sooča z grožnjami, da bi zaostali za konkurenco, ki ima svoje interese pri izkoriščanju teh virov. Osnovni namen zahtev za izključno ekonomsko cono nad 80 stopinjami severne širine je ta, da bo čez 30 do 50 let povpraševanje po ogljikovodikih še vedno tako visoko, da bo tudi proizvodnja po višjih stroških še vedno ekonomsko učinkovita (Baev 2007).

Na božično noč leta 1969 je naftno podjetje Phillips Petroleum razglasilo, da je ob obali Norveške našlo nafto. Kasneje se je ugotovilo, da naftno polje Ekofisk drži okoli 3,4 milijarde

sodčkov nafte. Črpanje se je začelo leta 1971. Do leta 1980 se je proizvodnja dvignila na pol milijona sodčkov na dan, do leta 1990 pa na 1,7 milijona sodčkov na dan in do leta 2000 na 3,3 milijona sodčkov na dan z vrhuncem leta 2001. Leta 2007 je proizvodnja upadla na 2,6 milijona sodčkov na dan (Emmerson 2010, 248–49). Od vrha proizvodnje pa do danes se je proizvodnja zmanjšala za polovico (Raspotnik in Humpert 2012).

Razdeljeno Barentsovo morje pa sedaj ponuja okrevanje norveške naftne industrije. Pred kratkim odkrita polja Havis in Skrugard naj bi vsebovala do 600 milijonov sodčkov nafte. Polje Goliat je bilo odkrito leta 2000 in vsebuje 174 milijonov sodčkov nafte. Največje odkritje po letu 1980 pa je Aldous South Prospect, ki bi lahko zagotovil tudi več kot 1,5 milijarde sodčkov nafte (Raspotnik in Humpert 2012).

Nacionalni direktorat za nafto (National Petroleum Directorate) je povečal petletno napoved črpanja nafte, ki naj bi se do leta 2016 gibala okrog številke 1,6 milijona sodčkov na dan. To tudi zavrže nekatera bolj pesimistična pričakovanja, da se bo do leta 2030 količina norveške nafte močno zmanjšala in da do tedaj Norveška ne bo več izvoznica (Raspotnik in Humpert 2012). Ker ima država dokaj majhno porabo nafte, jo danes večinoma izvažajo. Norveška izvozi toliko nafte kot Kuvajt kljub temu, da ima desetkrat manjše zaloge (Emmerson 2010, 249).

Norveška je sedma največja izvoznica nafte in tretja največja izvoznica zemeljskega plina. Prav tako pokrije 15 odstotkov potreb Evrope po teh surovinah. Leta 2010 sta 47 odstotkov vsega izvoza predstavljala prav nafta in zemeljski plin. Istega leta je bilo 26 odstotkov državnega prihodka dobljenega prav iz naftne industrije. Ta zaposluje 40.000 ljudi samo za črpanje nafte. Nadaljnjih 250.000 delovnih mest je povezanih z naftno industrijo, kar znaša 5 odstotkov celotnega prebivalstva (Grindheim 2009; U.S. Department of state 2012). Proizvodnja zemeljskega plina pa za razliko od nafte še vedno raste. Leta 2011 je bila količina načrpanega zemeljskega plina po energiji enakovredna 2 milijonoma sodčkov nafte (Raspotnik in Humpert 2012).

Kanadi je večjega pomena zagotoviti nadzor nad NWP kot pa težnje po naravnih virih (Fillingham 2008). Ta je že dolgo časa predmet spora med Kanado in ZDA. Spor je nastal zaradi vprašanja narave prehoda. ZDA trdijo, da je prehod mednarodni, in da bi ga vsi lahko uporabljali neomejeno. Na drugi strani pa Kanada trdi, da prehod poteka po kanadskih vodah in spada pod kanadsko suverenost. Decembra leta 2009 je kanadski parlament zaradi tega

spremenil njegovo ime severozahodni prehod v kanadski severozahodni prehod (Cohen 2011, 28).

Trditve ZDA so podprte s pomorskim pravom, ki poudarja svobodo plovbe in pravico do neškodljivega prehoda skozi mednarodne vode. Na drugi strani pa so trditve Kanade podprte z ohranjanjem državne suverenosti. V občem običajnem mednarodnem pravu sta obe trditvi podprti s sodno prakso meddržavnega sodišča. V primeru ZDA gre za primer kanala Corfu, v primeru Kanade pa primer norveških ribičev. Argumenti za in proti so na obeh straneh številni, pravo pa je nejasno oziroma nedokončno. Brez posredovanja meddržavnega sodišča, če je to sploh pristojno, bo spor težko rešiti, zato je za ZDA in Kanado nujno, da skupaj sodelujeta pri iskanju strateškega pristopa, ki bo rešil spor glede severozahodnega prehoda (Macneill 2007, 29–30). Od tega, kakšen status dobi NWP, so močno odvisne pravice, ki bi jih Kanada glede na UNCLOS lahko izvajala. Kanada ima že sedaj z ZDA podpisan dogovor o Arktičnem sodelovanju (Arctic Cooperation Agreement), ki omogoča ameriškim ledolomilcem prosto plovbo med Arktičnimi arhipelagi. Ta dogovor naj bi se v prihodnosti tako razširil, da bi to pravico dobile tudi ameriške vojaške in komercialne ladje (Birchall 2006).

Kanada je pravi biser naravnih virov, ki so glavno gonilo njene ekonomske rasti. V letu 2009 je sektor naravnih virov, ki zaposluje 800.000 ljudi, ustvaril 11 odstotkov BDP-ja in tako v državno blagajno prispeval 133 milijard dolarjev (Natural Resources Canada 2011, 1).

Kanada ima 10 odstotkov vsega svetovnega gozda, ki se razprostira na 400 milijonih hektarjev, kar je 53 odstotkov celotne površine države. Iz tega je izključen gozd arktičnih ekoloških con. Prodaja lesa je leta 2008 prinesla 700 milijonov dolarjev (Natural Resources Canada 2011, 4–6).

Kanada je prav tako ena od vodilnih držav v rudarjenju, ki proizvaja več kot 60 mineralov in rudnin. Leta 2009 je bilo odprtih več kot 3000 kopov, proizvodnja pa je bila vredna 33 milijard dolarjev. Največ so prispevali zlato, železova ruda, aluminij, diamanti in premog. Kanada je ena izmed največjih izvoznic vseh naštetih rudnin in surovin (Natural Resources Canada 2011, 8–9). Je največja proizvajalka kalijevega klorida, pri proizvodnji aluminija, kobalta, molibdena, niklja, platine, titana, urana, cinka in diamantov pa je med prvimi petimi (Natural Resources Canada 2011, 11).

Na začetku leta 2009 je bilo ocenjeno, da ima Kanada 28 milijard kubičnih metrov naftnih zalog, kar jo uvršča na drugo mesto takoj za Savdsko Arabijo. Tega leta je bila proizvodnja ocenjena na 158 milijonov kubičnih metrov. Dve tretjini nafte sta izvoženi, ostalo pa je predelano v produkte, kot so dizelsko gorivo, bencin in kurilno olje. Zaloge zemeljskega plina so ocenjene na 1,7 bilijonov kubičnih metrov. Leta 2009 je bilo načrpanih 147 milijard kubičnih metrov zemeljskega plina. Od tega so ga dve tretjini izvozili v ZDA (Natural Resources Canada 2011, 12–4).

Kanada je s svojo odprto ekonomijo in dostopnimi energetske vire postala pomembna in zanesljiva dobaviteljica energentov. Leta 2009 je bil izvoz energentov vreden 78 milijard dolarjev. Večji del sta predstavljala nafta, vredna 43 milijard dolarjev, in zemeljski plin, vreden 16 milijard dolarjev (Natural Resources Canada 2011, 16–7).

ZDA menijo, da so močno odvisne od drugih držav, ki jim zagotavljajo energetske vire. Leta 2010 je bila polovica potrebnega goriva v ZDA uvoženega. Po napovedih predsednika Obame je cilj do leta 2025 to odvisnost znižati za tretjino (Keil 2011a). Pri tem pa ima Aljaska pomembno vlogo, saj z nafto z Aljaske ZDA pokrijejo 17 odstotkov potrebne nafte. Od leta 1977 se je preko naftovoda Trans Aljaska prečrpalo več kot 14 milijard sodčkov nafte, največ nafte pa se je prečrpalo leta 1988, ko je bila količina večja od 2 milijona sodčkov na dan. Ta številka je danes okoli 800.000 (Enewsbuilder 2007). Kljub temu pa bo večina nafte načrpana v spodnjem delu ZDA in v Mehikem zalivu (Keil 2011a).

ZDA 89 odstotkov potreb po zemeljskega plinu zagotovijo z domačo proizvodnjo. Ocene glede zalog zemeljskega plina na območju ameriške Arktike so bistveno manjše kot pa tiste na področju evrazijske Arktike (prav tam).

Kljub temu, da je primarni fokus trajnostni razvoj in varnostna tveganja, ki jih povzroča globalno segrevanje, se Danska ne more upreti ekonomskim koristim, ki jih prinašajo naravni viri. Grenlandija je bogata z rudninami, kot so cink, baker, nikelj, zlato, diamanti in platina. Ta sektor se je v zadnjih 15 letih močno razvil. Zadnji večji korak naprej se je zgodil leta 2010, ko je ta dejavnost prešla pod samoupravo Grenlandije (Kingdom of Denmark - Ministry of Foreign Affairs 2011, 24). Izkoriščanje omenjenih naravnih bogastev ne bi prinesla samo finančne koristi, ampak tudi nova delovna mesta in priložnosti za druge zaslužke (Conley in Kraut 2010, 20).

Po podatkih CARA bi se lahko ob obali Grenlandije skrivalo več bilijonov kubičnih metrov zemeljskega plina in nekaj milijard sodčkov nate. To bi Grenlandijo zavihtelo na 19. mesto med 500 največjimi svetovnimi proizvajalkami energetskih virov (Conley in Kraut 2010, 20).

Natančnejše ocene Danske so, da se na severovzhodu Grenlandije skriva za skupno 31 milijard sodčkov nafte in zemeljskega plina. Dodatnih 17 milijard naj bi se nahajalo zahodno od grenlandske obale. Dovoljenja za raziskave in licence za izkoriščanje teh naravnih virov so bile že podeljene. Od januarja 2010 jih je bilo podeljenih 20. Med letoma 2012 in 2013 pa se bo začelo podeljevanje licenc za raziskave in izkoriščanje naravnih virov na območju severovzhodne Grenlandije (Kingdom of Denmark - Ministry of Foreign Affairs 2011, 26).

Povečuje se tudi ladijski prevoz in turizem, kar prinaša dodatne vire zaslužka. Število turistov se je povečalo s 15 tisoč leta 2004 na 30 tisoč leta 2010. Leta 2009 je bilo v pristaniščih Grenlandije zasidranih 32 križarskih ladij, leta 2010 pa 43. Trgovski promet se je med letoma 2008-2010 povečal 5-krat. To je povezano z odprtjem NWP in NEP. Rast ladijskega prometa je šele začetek in bo v prihodnje še večja. Zaradi tega je potrebno zagotoviti bolj napredene mehanizme za zagotavljanje varne plovbe in mehanizme za hitro krizno odzivanje (Kingdom of Denmark - Ministry of Foreign Affairs 2011, 16–8).

8 PRIMERJALNA ANALIZA VARNOSTNIH INTERESOV

Rusija svoje ozemeljske zahteve podpira z vojaško prisotnostjo, kar se je videlo leta 2008, ko je začela s preleti strateških bombnikov in s tem pokazala težnje po zaščiti svojih nacionalnih interesov na območju Arktike (Carlson in drugi 2009, 11; Carafano in drugi 2011, 6). Samo leta 2007 so Rusi s strateškimi bombniki 18-krat preleteli NORAD-ovo⁸ območje zračne obrambe in identifikacije, ki varuje prostor nad Aljasko (Cohen 2011, 28).

Poudarjajo potrebo po nujnih pripravah za soočanje z varnostnimi izzivi, ki lahko izhajajo iz povečane aktivnosti na področju Arktike. Zato je pomembno, da se do leta 2015 izoblikuje varnostni sistem, vključno z mehanizmi za zgodnje opozarjanje in krizno upravljanje. Prav

⁸ NORAD je bilateralna organizacija ZDA in Kanade, katere namen je opozarjanje pred napadi in nadzor zračnega prostora nad Severno Ameriko (NORAD 2011).

tako poudarjajo pomembnost vojaške prisotnosti, ki je nujna za nacionalno varnost, kar je opredeljeno tudi v obrambni strategiji. Poleg tega dodajajo še, da bi obveščevalna služba FSB igrala centralno vlogo pri zagotavljanju nacionalne varnosti v smislu preprečevanja terorizma na morju, tihotapljenja, nelegalnih migracij in nezakonitega izkoriščanja naravnih in drugih virov (Zysk 2010, 107).

Tehnične zmogljivosti za nadzor območja so vključno s satelitskim sistemom GLONASS in drugimi radarskimi tehnologijami že v razvoju. FSB je leta 2009 oznanila reorganizacijo vojaških in obveščevalnih sil na območju Arktike (Zysk 2010, 107). Prav tako so se formirale arktične specialne sile. V očeh ruskih strategov se z umikanjem ledene ploskve oblikuje tudi nova točka, po kateri bi lahko sovražniki prodirali ob napadu na Rusijo. Hipotetično bi lahko ameriške in kitajske sile prodirale ali z vzhoda preko Beringove ožine ali pa z zahoda preko baz na Grenlandiji (Howard 2009, 154). Zato je tudi vprašanje, kako obraniti skoraj 20.000 kilometrov meje v Arktičnem oceanu. Arktika je tako primaren kraj ruske mornarice še posebej njenega najmočnejšega dela - severne flote in morski del jedrske triade. Še vedno izvajajo obsežne vaje, ki vključujejo sodelovanje vseh vej oboroženih sil. Prav tako so že začeli z gradnjo osmih novih jedrskih podmornic razreda Borei četrte generacije, ki naj bi bile končane do leta 2015. V načrtu je tudi okrepitev mornarice odprtih morij (blue-water navy) tako, da bi kupili do 5 letalonosilk, 20 večnamenskih korvet razreda Steregushchii in 20 fregat razreda Admiral S. Gorshkov. Posodabljanje sicer poteka zelo počasi, vendar se že kaže nov operativni koncept delovanja, ki se oddaljuje od množične mobilizacije in približuje stalni pripravljenosti na ravni brigade (Zysk 2010, 107–8; Laruelle 2011, 71–5).

Norveška je svoje interese na območju Arktike opredelila v dveh pomembnih dokumentih. Prvi dokument z naslovom *The Norwegian government's High North strategy* je bil izdan leta 2006. Osredotoča se na možne konflikte, ki so povezani z interesi drugih držav in posledično poudarja pomembnost in nujnost sodelovanja z Rusijo. Pozornost namenja tudi varovanju avtohtonega prebivalstva in okolja. Ta se je še toliko bolj okrepil, odkar je Norveška začela s črpanjem nafte v večjih količinah (Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2006). Dokument z naslovom *New building blocks in the North: The next step in the government's High North strategy*, ki je bil izdan leta 2009, je pravzaprav le nadaljevanje in natančnejša dopolnitev prejšnjega (Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2009).

High North, kot Norvežani imenujejo arktični del države, je pomemben del norveške varnostne politike. Za zagotavljanje varnosti in stabilnosti je Norveški pomembno mednarodno sodelovanje. Bivša obrambna ministrica Anne-Grete Strøm-Erichsen je identificirala glavne izzive, ki vplivajo na varnost. Predvsem gre za ruske interese, ki se kažejo z njeno vojaško prisotnostjo. Čeprav je sodelovanje Rusije in Norveške dobro, je za Norveško ključno, da tudi NATO s svojo prisotnostjo zagotavlja stabilnost, in se prijateljski odnosi odražajo tudi v drugih organizacijah, kot so Arktični svet, Evropska unija in Združeni narodi (Rosamond Bergman 2011, 46–7).

Dogajanje na severu je pomembno tudi za norveške oborožene sile, zato se vsak pripadnik vojske usposablja tudi na tem območju. Prav tako je zaradi kompleksnosti izzivov potrebno tesno sodelovanje vojske in civilne družbe. Ena od glavnih nalog oboroženih sil je zagotavljanje informacij za nacionalne odločevalne procese. Te informacije morajo biti popolnoma ažurne, obsegajo pa vsebine naravnih virov, okolja, civilno-vojaškega sodelovanja in drugih področij. Zaradi tega je stalna prisotnost vojske nujna, saj med drugim tudi poveča napovedovanje in odzivanje na krize, ki se zgodijo na območju Arktike. Ne nazadnje pa je namen vojaške prisotnosti zagotavljanje suverenosti. Ta se ohranja tudi preko obalne straže, ki pa ima še eno pomembno nalogo, in sicer zagotavljati optimalno koordinacijo za nadzor ribištva predvsem na območju zaščitenega območja okoli otoka Svalbard ter nadzor izvajanja zakonov. (Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2006, 19–20; Norwegian Ministry of Foreign Affairs 2009, 38).

Za izvajanje obrambe in zakonov na območju NWP trenutno skrbi ministrstvo za obrambo preko kanadskih oboroženih sil in kanadskih rangerjev, enote RCMP ter obalne straže ki poleg tega, da so odgovorni tudi za izvajanje AWPPA, opravljajo naloge, kot so zagotavljanje varne in učinkovite plovbe, iskanje in reševanje pogrešanih ter letno dostavljanje zalog skupnostim, ki živijo daleč na področju Arktike (Charron 2005, 17).

Suverenost nad delom arktičnega območja Kanadčani že izražajo z določenimi ukrepi, ki jih je začela uvajati vlada. Prvi korak je nakup osmih novih patroljnih ladij s sposobnostjo lomljenja ledu in najnovejšo oborožitvijo. Kanada je že v preteklosti dajala velik pomen zaščiti svojega arktičnega področja (Fillingham 2008). Že leta 1947 so ustanovili enote kanadskih rangerjev (Canadian Rangers), ki so danes del rezervnega dela vojske. Njihova naloga je poročanje o nenavadnih dejavnosti, zbiranje lokalnih podatkov in izvajanje nadzora

na oddaljenih severnih področjih, kjer delovanje redne vojske ni enostavno in ekonomično. V sklopu tega sodelujejo pri izvajanju programa NWS⁹, ki zajema poročanje o sumljivih in nenavadnih dejavnosti, zbiranje informacij vojaškega pomena, zagotavljanje pomoči oboroženim silam, sodelovanje pri zaščiti, iskanju in reševanju, zagotavljanje pomoči ob naravnih nesrečah in nesrečah, povzročenih s strani ljudi, ter sodelovanje z občinskimi, pokrajinskimi in zveznimi oblastmi (Army Forces 2011).

Drugi korak je izvajanje obsežnih vojaških vaj (Fillingham 2008). Zadnja taka vaja, imenovana NUNALIVUT, 10 je bila aprila leta 2010. V vaji so sodelovali pripadniki oboroženih sil in kanadski rangerji. Sile so uspešno demonstrirale odziv na varnostne izzive v zveznem ozemlju Nunavut, ki obsega otoke kanadskih arhipelagov (National Defense and the Canadian Forces 2010). Tretji korak pa je izgradnja vojaške baze na severu otoka Ellesmere (Fillingham 2008).

ZDA imajo varnostne interese opredeljene v predsedniški direktivi nacionalne varnosti iz leta 2009. Ti vključujejo mehanizme za zgodnje odkrivanje raketnih groženj, strateško odvracanje, prisotnost mornarice in obalne straže ter svobodo plovbe in preletov. Domovinska varnost temelji na varovanju pred terorističnim napadom in ublažitvi groženj pred sovražnimi dejanji, ki povečuje ranljivost ZDA na območju Arktike. Prav tako je prioriteta varnostne politike ZDA zagotoviti suverenost nad njihovimi zakonitimi zahtevami po arktičnem ozemlju, zagotavljanje suverenosti znotraj države in na področju izključne ekonomske cone ter na območju kontinentalne police in njenega podaljška (The White House 2009).

Mornarica je izdala tudi načrt za povečevanje zmogljivosti na območju Arktike, po katerem se bo vključevala v zagotavljanje pomorske varnosti, iskanje ponesrečenih, krizno odzivanje, obrambo pred balističnimi raketami in pri strateškem odvracanju (Conley in Kraut 2010, 8–9).

V novejši strategiji z naslovom *A new security architecture for the Arctic: An American perspective* je obramba pred raketnimi napadi prioriteta na področju varnosti. Namen je razviti integriran in večplasten sistem za obrambo pred balističnimi raketami za ZDA, zaveznike in prijateljske sile, ki so razmeščene po svetu. Sistem se imenuje BMEWS. Tri vojaške letalske baze so del tega integriranega sistema. Fort Greely in Fort Clear se nahajata

⁹ NWS je radarski sistem ZDA in Kanade za nadzorovanje zračnega prostora nad Arktiko. Sestavlja ga veliko število radarjev dolgega in kratkega dometa. Sistem vodi North American Aerospace Defense (NORAD 2010).

na Aljaski, letalska baza Thule pa na Grenlandiji. Kot sistem predstavljajo prvo linijo obrambe pred balističnimi napadi. Iz baze Thule se s pomočjo satelitov nadzira celotno območje Arktike. Ravno zaradi tega pa so izredno pomembni prijateljski odnosi z Grenlandijo (Conley, Heather in drugi 2012, 22–3).

Depeše Wikileaks so razkrile, da imajo ZDA varnostne in ekonomske interese na Grenlandiji. Z avtonomijo bi Grenlandija izgubila finančno pomoč Danske, ki znaša 30 odstotkov proračuna Grenlandije. Prav tako bi ostali brez določenih državotvornih institucij. Tu pa bi lahko ZDA uresničevale tudi druge svoje interese, ki niso toliko povezani z Arktiko (Keil 2011b).

Tri od šestih regionalnih bojnih poveljstev ZDA deluje na območju Arktike. To so EUCOM, PACOM in NORTHCOM. EUCOM nadzira večji del Arktike, ki sega od vzhodne obale Grenlandije preko severne Evrope do Karskega morja na Severu Rusije. PACOM je odgovoren za preostanek ruske obale vključno z Laptejev in Vzhodnosibirskim morjem do začetka Beaufotovega morja, ki meji z Aljasko in severno Kanado. NORTHCOM pa nadzira ostali predel, torej obalo Aljaske, Severno Kanado in Zahodno obalo Grenlandije. Vsa tri povelja se sekajo na geografskem severnem tečaju (Carafano in drugi 2011).

Danska ima svoje varnostno strategijo opredeljene v DDA 2010-2014 (Danish Defence Agreement). Pomen vojaške prisotnosti je v DDA opredeljen v poglavju z naslovom Grenlandija in Arktika. V njem opisuje dejstvo, da obramba Grenlandije spada pod dansko odgovornost, zaradi česar se aktivnosti danskih oboroženih sil povečujejo. Prav tako se namenljajo tudi dodatni finančni viri za zagotavljanje mehanizmov nadzorovanja ozemlja in zračnega prostora Grenlandije (Conley in Kraut 2010 21).

Da bi okrepili svoj varnostni položaj na območju Arktike, Danska načrtuje tudi izboljšanje in nadgradnjo obrambne infrastrukture. Govora je predvsem o dveh letalskih bazah, in sicer Station North in Thule. Slednja je trenutno v uporabi ameriške 821. ABG in 12. SWS (prav tam; Rahbek 2011).

9 SODELOVANJE IN VARNOST NA OBMOČJU ARKTIKE

9.1 ARKTIČNI SVET

Arktični svet (Arctic Council) je naslednik AEPS, ki je nastala leta 1991 na Finskem. Na to so vplivale večje nesreče, kot so nesreča v Černobilu leta 1986, izliv nafte iz tankerja Exxon Valdez leta 1989 in onesnaževanje okolja, ki so ga povzročale talilnice na polotoku Kola. Po vseh nesrečah so v hrani avtohtonih prebivalcev Arktike zaznali strupene elemente (Nowlan 2001, 7).

Arktični svet je bil ustanovljen leta 1996 z Ottavsko deklaracijo z namenom sodelovanja med arktičnimi državami in avtohtonimi prebivalci pri reševanju skupnih problemov. Medvladni forum sestavlja osem držav. To so Kanada, Danska (Grenlandija), Norveška, ZDA, Rusija, Islandija, Finska in Švedska (Georgescu 2010, 55).

Pol milijona od skupaj 4 milijonov prebivalcev je na Arktiki avtohtonega prebivalstva. Vsi imajo na podlagi svojih organizacij status stalnih udeleženk v Arktičnem svetu. Imajo vse pravice posvetovanja v zvezi s pogajanjem in sprejemanjem odločitev. Zaenkrat sodeluje šest organizacij. To so:

- Arctic Athabaskan Council (AAC),
- Aleut International Association (AIA) s področja Kanade in Aljaske,
- Gwich'in Council International (GGI) s področja ZDA in Rusije,
- Inuit Circumpolar Council (ICC) s področja Kanade in Grenlandije,
- Russian Arctic Indigenous Peoples of the North (RAIPON) s področja Rusije in
- Saami Council (SC) s področja Finske, Švedske in Norveške (Arctic council 2011).

Poleg držav članic pa svet sestavlja tudi šest držav opazovalk. To so Francija, Nemčija, Španija, Nizozemska, Velika Britanija in Poljska (prav tam).

Glavne naloge Arktičnega sveta so varovanje okolja in izboljšanje ekonomskega, socialnega in kulturnega statusa avtohtonega prebivalstva. Vse dejavnosti pa so tako ali drugače povezane tudi z globalnim segrevanjem (Georgescu 2010, 55). Posebnost Arktičnega sveta je, da nima upravnega organa, ima pa pet delovnih skupin. To so SDP (Sustainable Development Program), AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Program), EPPRP (Emergency,

Prevention, preparedness and Response program), PAME (Protection of Arctic Marine Environment in CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna) (Nowlan 2001, 11).

9.2 NATO

Kljub temu, da je Arktični svet dejaven na skoraj vseh področjih družbe, pa ne obravnava tem, ki se tičejo varnosti in obrambe. Na tej točki nastane vprašanje, s katerimi mehanizmi pa se lahko zagotavlja vojaška varnost na področju Arktike. Najbolj primeren je NATO, saj je polovica ozemlja znotraj arktičnega kroga ozemlje, ki spada pod NATO. Od petih držav, ki jih v diplomskem delu obravnavamo, samo Rusija ni članica Evroatlantskega zavezništva. Prav NATO preostale štiri članice zavezuje, da združujejo moči in zagotavljajo kolektivno obrambo ter vzdržujejo varnost in mir. Močne interese glede obrambe na območju Arktike imajo predvsem Kanada, Norveška in Danska ter na drugi strani Rusija, vendar pa je za ZDA še vedno pomembna prisotnost, saj je v primeru napada na enega to napad na vse. Zaradi tega mora NATO, če želi ohraniti ravnovesje varnosti, območje Arktike obravnavati enako, kot obravnava druge dele sveta, kjer je prisoten (Conley in drugi 2012, 31).

NATO se je že v preteklosti zavedal pomena Arktike, in sicer preko aktivnosti Sovjetske zveze, ki so izvajale vojaške vaje. Dopuščal je možnost, da bi se prav nad Arktiko odvila jedrska konfrontacija. Leta 1958 je SZ vložila veto na zahtevo ZDA v Varnostnem Svetu, da bi se zmanjšala možnost nenadnih napadov preko Arktike. Zaradi tega so ZDA zgradile letalske baze, ki so danes del že omenjene balistične obrambe (Conley in drugi 2012, 32).

Izključenost Rusije iz Evroatlantskega zavezništva, z izjemo partnerstva za mir, je lahko problem, saj vsako dejavnost v sklopu zavezništva Rusija dojema kot ogrožanje lastne varnosti in poskus zmanjševanja vpliva Rusije ter se zaradi tega vedno negativno odzove. To pa ni edini problem, saj tudi med zaveznicami ni konsenza glede prisotnosti NATA. Kanada na primer nasprotuje vmešavanju NATA na svojem ozemlju (Conley in drugi 2012, 31).

Norveška je do sedaj pokazala največ interesa, da bi se povečala vključenost NATA v zadeve, povezane z Arktiko, kar trdi tudi v svoji strategiji. Pred kratkim je sprožila iniciativo, da bi NATO prevzel svojo tradicionalno vlogo in služil kot organizacija za zagotavljanje stabilnosti in varnosti na evroatlantskem območju. Arktiko bi morali po njenem mnenju ohranjati kot območje nizke stopnje konfliktov. Norveška se pri tem zaveda, da ima tudi Rusija v lasti

polovico ozemlja na področju Arktike, zato je pri odnosih NATO - Rusija potrebno postopati previdno (Conley in drugi 2012, 32).

Trenutni predlogi glede NATA so, da bi le-ta služil kot platforma za pogajanja in deljenje informacij, da bi izvajal zgolj krizno načrtovanje na nesreče ter sodeloval pri zaščiti in reševanju. Kljub temu pa bo očitno še nekaj časa ostalo pri enaki vlogi Arktičnega sveta in multilateralnih pogodbah, kot je AMEC, ki trenutno velja za vojaško sodelovanje med ZDA, Rusijo in Norveško. Slednji velja samo za onesnaževanje okolja, ki ga povzroča prisotnost oboroženih sil (Rudolph 2006).

Leta 2008 je bilo na vrhu NATA v Bukarešti poudarjenih pet aktivnosti, ki jih bo ta izvajal na področju Arktike. Gre za zbiranje informacij in nadzor, zagotavljanje stabilnosti, promocija mednarodnega in regionalnega sodelovanja, podpora pri zaščiti kritične infrastrukture in podpiranje kriznega menedžmenta. Istega leta je NATO povečal svojo aktivnost, ki se je izvajala predvsem v obliki vojaških vaj. Prav tako je bilo izdanih nekaj izjav, ki so nastale na sestankih in strokovnih seminarjih, kjer so obravnavali današnje probleme na Arktiki (Konyshev in Sergunin 2012, 40). Kot odgovor je leta 2010 predsednik Dimitry Medvedev pozival po novi varnostni pogodbi z naslovom *Arctic can do fine without NATO* (Arktika zmore tudi brez NATA) (Carafano in drugi 2011, 7).

10 ZAKLJUČEK

Prvo raziskovalno vprašanje se glasi, ali konflikt interesov na Arktiki lahko skrha odnose med državami in s tem vpliva na mednarodno varnost. HIIK je leta 2010 v svojem letopisu Conflict barometer spor med Rusijo in Norveško označil za konflikt prve stopnje od petih. Gre za latentni konflikt nizke intenzivnosti, ki je posledica križanja interesov držav. Isti inštitut je v letopisu iz leta 2011 ta spor označil kot končanega, saj sta se, kot smo ugotovili tudi v diplomskem delu, državi dogovorili glede meje v Barentsovem morju. Poleg spora Rusije in Norveške je opredeljen še spor med Rusijo, Kanado, Dansko, ZDA, Dansko in Norveško. Prav tako je prišlo do spremembe, in sicer je ocena stopnje konflikta padla z druge stopnje na prvo. Druga stopnja pomeni, da gre za manifestni konflikt in vključuje uporabo sredstev pred nasiljem. Gre za uporabo verbalnih pritiskov in groženj z ekonomskimi sankcijami. Konflikt je definiran kot spor za ozemlje in naravne vire (Heidelberg Institute for

International Conflict Research 2010, 11; Heidelberg Institute for International Conflict Research 2011, 15).

Znižanje stopnje konflikta potrjuje moje mnenje. Menim, da kljub temu da prihaja na območju Arktike do različnih interesov, to za zdaj še ne more ogroziti mednarodne varnosti in miru. Tudi v prihodnje se mi zdi, da je skoraj nemogoče, da bi prišlo do oboroženega spopada, saj obstaja dovolj mehanizmov v pristojnosti Združenih narodov, ki bi ga preprečile. Prav tako se mi zdi, da situacija ni na tako resni stopnji in tako daleč, da bi bil oborožen spopad edini izhod. ZDA namreč še niso podpisale in ratificirale UNCLOS, ki bi jim omogočil, da v desetih letih podajo svoje zahteve. To sedaj počnejo mimo tega. Zaradi tega je še najmanj deset let časa, da bi se situacija premaknila tako daleč, da bi se konflikt povečal, razen če pride do resnih enostranskih posegov v območje.

Drugo raziskovalno vprašanje se glasi, ali je za zahodne države na področju Arktike primarnega pomena izkoriščanje nafte in plina in s tem zagotoviti določeno mero neodvisnosti od nafte in plina Bližnjega vzhoda in Rusije ali nadzor nad novimi pomorskimi potmi, ki bodo v prihodnosti kot konkurent Panami in Suezju prevzele njun geostrateški pomen.

To raziskovalno vprašanje bom razdelil na dva dela, saj sem prišel do zaključka, da sta se izoblikovali dve skupini držav, ki imata različne interese na območju Arktike. V prvi skupini so ZDA, Norveška in Danska. Te države imajo večji interes, da si zagotovijo naravne vire oziroma teritorij. Pridobitev večjega teritorija še posebej velja za Dansko, ki brez Grenlandije sploh ne bi bila Arktična država. V drugi skupini sta pa Kanada in Rusija, ki pa imata prioriteto, da si zagotovita suverenost nad novimi morskimi plovnimi potmi in s tem prevzameta del dobička, ki ga sedaj ustvarjata Panama in Egipt s trženjem Panamskega in Sueškega prekopa. Večino plovnih poti ima namreč strateško vrednost zaradi tega, ker ima tisti, ki jih obvladuje, moč vplivati na proizvodnjo in porabo. To se bo enkrat zagotovo zgodilo, vendar pa še ne v naslednjih desetih letih. Čeprav se led hitro krči in poleti dosega rekordne velikosti, je še vedno največja ovira za plovbo in še nekaj časa bo.

Kljub temu pa Kanada in Rusija še vedno namenjata veliko pozornost naravnim virom. Rusija ima že brez Arktike ogromne zaloge naravnih virov in se ji z izkoriščanjem Arktike nič ne mudi. Ravno nasprotno, saj so danes na nekaterih območjih, kjer se nahajata nafta in zemeljski plin, razmere za izkoriščanje neugodne, kar se bo v prihodnosti zagotovo

spremenilo. Ravno zaradi tega si Rusija ter tudi druge države želi zagotoviti čim več ozemlja, ki bi ga lahko izkoriščala v prihodnje.

11 LITERATURA

Anderson, Alun. 2008. *After the Ice: Life, Death, and Geopolitics in the New Arctic*. New York: Harper Collins Publishers.

Arctic Council. 2011. *About Us*. Dostopno prek: <http://www.arctic-council.org/index.php/en/environment-a-climate> (24 april 2012).

Arctic portal. 2011. *Trans-Arctic Shipping*. Dostopno prek: <http://www.arcticportal.org/shipping-routes/central-arctic-shipping-route> (8. marec 2012).

Army Forces. 2011. *Canadian Rangers*. Dostopno prek: <http://www.army.forces.gc.ca/land-terre/cr-rc/index-eng.asp> (21. april 2012).

Baev, Pavel. 2007. *Russia's Race for the Arctic and the New Geopolitics of the North Pole*. Dostopno prek: http://www.jamestown.org/uploads/media/Jamestown-BaevRussiaArctic_01.pdf (8. april 2012).

BBC. 2011. *China's Huang Nubo Seeks Iceland Land for Eco-resort*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14714524> (7. april 2012).

Birchall, Jeff. 2006. *Canadian Sovereignty: Climate Change and Politics in the Arctic*. Dostopno prek: <http://www.mendeley.com/research/canadian-sovereignty-climate-change-politics-arctic-7/> (21. april 2012).

Budzik, Philip 2009. *Arctic Oil and Natural Gas Potential*. Dostopno prek: <http://www.eia.gov/oiaf/analysispaper/arctic/index.html> (25. april 2012).

Byers, Michael. 2009. *Who Owns the Arctic*. Vancouver: Douglas & McIntyre.

Carnaghan, Matthew in Allison Goody. 2006. *Canadian Arctic Sovereignty*. Dostopno prek: <http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/researchpublications/prb0561-e.htm> (21. april 2012).

Carafano, James Jay, Ariel Cohen, Sally McNamara in Richard Weitz. 2011. *EUCOM Should Lead U.S. Combatant Commands in Defense of National Interests in the Arctic*. Dostopno prek: http://thf_media.s3.amazonaws.com/2011/pdf/bg2536.pdf (8. april 2012).

Carlson, Jon, Hubach, Christopher Long, Joseph Minter Kellen in Young Shane. 2009. *The Scramble for the Arctic: The United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) and Extending National Seabed Claims*. Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1472552 (8. april 2012).

Charron, Andrea. 2005. *The Northwest Passage Shipping Channel: Sovereignty First And Foremost and Sovereignty to the Side*. *Journal of Military and Strategic Studies*. Dostopno prek: <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/149> (25. april 2012).

Cohen, Ariel. 2011. Russia in the Arctic: Challenges to U.S. Energy and Geopolitics in the High North. V *Russia in the Arctic*, ur. Stephen J. Blank, 1–43. Strategic Studies Institute. Dostopno prek: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/PUB1073>. (8. april 2012).

Conley, Heather in Jamie Kraut. 2010. *U.S. Strategic Interests in the Arctic*. Dostopno prek: http://csis.org/files/publication/100426_Conley_USStrategicInterests_Web.pdf (22. april 2012).

Conley, Heather, Andreas Osthagen, Terry Toland in Jamie Kraut. 2012. *A New Security Architecture for the Arctic: An American Perspective*. Dostopno prek: http://csis.org/files/publication/120117_Conley_ArcticSecurity_Web.pdf (22. april 2012).

Durham University - International Boundaries Research Unit. 2011. *Maritime Jurisdiction and Boundaries in the Arctic Region*. Dostopno prek: <http://www.dur.ac.uk/ibru/resources/arctic/> (23. april 2012).

Egypt Independent. 2011. *Egypt to Increase Suez Canal Tolls 3 Percent*. Dostopno prek: <http://www.egyptindependent.com/news/egypt-increase-suez-canal-tolls-3-percent> (25. april 2012).

Emmerson, Charles. 2010. *The Future History of the Arctic*. New York: Public Affairs.

Encyclopædia Britannica. 2012. *Northwest Passage*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/420084/Northwest-Passage> (18. april 2012).

Enewsbuilder. 2007. *Trans Alaska Pipeline System (TAPS) Turns 30*. Dostopno prek: http://www.enebuilder.net/inthepipe/e_article000979438.cfm (3. april 2012).

Fick, Steven in Alyssa Julie. 2008. *Slicing the Polar Pie*. Canadian Geographic. Dostopno prek: <http://www.canadiangeographic.ca/magazine/jf08/alacarte.asp> (26 . april 2012).

Fillingham, Zachary. 2008. *Arctic Ownership Claims*. Dostopno prek: <http://www.geopoliticalmonitor.com/arctic-ownership-claims> (20. april 2012).

Georgescu, Ioana. 2010. *Arctic Geopolitics - Time For A New Regime*. Dostopno prek: <http://www.ie-ei.eu/bibliotheque/memoire2010.htm> (24 april 2012).

Golts, Alexandr. 2011. The Arctic: A Clash of Interests or Clash of Ambitions. V *Russia in the Arctic*, ur. Stephen J. Blank, 43–63. Strategic Studies Institute. Dostopno prek: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1073>. (8. april 2012).

Gorenburg, Dmitry. 2011. *Russia's Arctic Security Strategy. Russian Policy Options in the Arctic*. Dostopno prek: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?id=129138&lng=en> (8. april 2012).

Government of Canada. 2011. *Statement on Canada's Arctic Foreign Policy: Exercising Sovereignty and Promoting Canada's Northern Strategy Abroad*. Dostopno prek: http://www.international.gc.ca/polarpolaire/canada_arctic_foreign_policy_bookletla_politique_etrangere_du_canada_pour_arctique_livret.aspx?lang=eng&view=d (21. april 2012).

Grindheim, Astrid. 2009. *The Scramble for the Arctic? A Discourse Analysis of Norway and the EU's Strategies Towards the European Arctic*. Dostopno prek: <http://www.fni.no/doc&pdf/FNI-R0909.pdf> (19. april 2012).

Gwin, Peter. 2007. *Malaška ožina*. Dostopno prek: <http://www.nationalgeographic.si/index.php?t=reportaze&id=98> (7. april 2012).

Harding, Luke. 2010. *Russia and Norway Resolve Arctic Border Dispute*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2010/sep/15/russia-norway-arctic-border-dispute> (19. april 2012).

Heidelberg Institute for International Conflict Research. 2010. *Conflict Barometer 2010*. Dostopno prek: http://www.hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2010.pdf (1. maj 2012).

--- 2011. *Conflict Barometer 2011*. Dostopno prek: http://hiik.de/de/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2011.pdf (1. maj 2012).

Howard, Roger. 2009. *The Arctic Gold Rush: The New Race for Tomorrow's Natural Resources*. London: Continuum United Kingdom.

Keil, Kathrin 2011a. *U.S. Waking Up to Arctic Resources?* Dostopno prek: <http://www.thearcticinstitute.org/2011/08/us-waking-up-to-arctic-riches.html> (19. april 2012).

--- 2011b. *U.S. Interests in Greenland - On a Path Towards Full Independence?* Dostopno prek: <http://www.thearcticinstitute.org/2011/08/us-interest-will-us-help-greenland-to.html> (19. april 2012).

Kingdom of Denmark - Ministry of Foreign Affairs. 2011. *Strategy for the Arctic 2011–2020*. Dostopno prek: <http://uk.nanoq.gl/~media/29CF0C2543B344ED901646A228C5BEE8.ashx> (23. april 2012).

Klare, Michael. 2005. *Geopolitics Reborn*. Dostopno prek: <http://www.relooney.info/FAO-China-Energy-Security.html> (25. april 2012).

Konyshv, Valery in Aleksandr Sergunin. 2012. *The Arctic at the Crossroads of Geopolitical Interests*. Dostopno prek:

<http://mesharpe.metapress.com/app/home/contribution.asp?referrer=parent&backto=isse,3,7;journal,1,234;linkingpublicationresults,1:110919,1> (24. April 2012).

Laruelle, Marlène. 2011. Russian Military Presence in the High North: Projection of Power and Capacities of Action. *V Russia in the Arctic*, ur. Stephen J. Blank, 36–91. Strategic Studies Institute. Dostopno prek: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1073>. (8. april 2012)

Lindholt Lars. 2006. *Arctic Natural Resources in a Global Perspective*. Dostopno prek: http://www.ssb.no/english/subjects/00/00/30/sa_economy_north/sa84_en/kap3.pdf (25. april 2012).

Macalister, Terry. 2011. *Thawing Arctic Opens Up New Shipping Routes on the 'Roof of the World'*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/environment/2011/jul/05/arctic-shipping-trade-routes> (25. april 2012).

Macneill, Christopher Mark. 2007. *Gaining command & control of the Northwest Passage*. Dostopno prek: http://library.arcticportal.org/1611/1/command_and_control_over_NWP.pdf (21. april 2012).

National Defence and the Canadian Forces. 2010. *Canadian Forces High Arctic Operation Furthest Northern Patrol for Canadian Rangers*. Dostopno prek: <http://www.forces.gc.ca/site/news-nouvelles/news-nouvelles-eng.asp?cat=02&id=3346> (21. april 2012).

National Snow and Ice Data Center. 2012a. *What is the Arctic?* Dostopno prek: http://nsidc.org/arcticmet/basics/arctic_definition.html (11. februar 2012).

--- 2012b. *Arctic Ice Extent Low Overall, High in the Bering Sea*. Dostopno prek: <http://nsidc.org/arcticseaicenews/2012/02/arctic-ice-extent-low-overall-high-in-the-bering-sea/> (11. februar 2012).

Natural Resources Canada. 2011. *Important Facts on Canada's Natural Resources*. Dostopno prek: <http://www.nrcan.gc.ca/statistics-facts/home/887> (21. april 2012).

NORAD. 2010. *Canadian NORAD Region*. Dostopno prek: <http://www.norad.mil/about/CANR.html> (21. april 2012).

--- 2011. *About NORAD*. Dostopno prek: <http://www.norad.mil/about/index.html> (21. april 2012).

Norwegian Ministry of Foreign Affairs. 2006. *The Norwegian Government's High North Strategy*. Dostopno prek: <http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/strategien.pdf> (19. april 2012)

--- 2009. *New Building Blocks in the North: The Next Step in the Government's High North Strategy*. Dostopno prek: http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/Nordomr%C3%A5dene/new_building_blocks_in_the_north.pdf (19. april 2012).

Nowlan, Linda. 2001. *Arctic Legal Regime for Environmental Protection*. Dostopno prek: <http://weavingaweb.org/pdfdocuments/EPLP44EN.pdf> (24 april 2012).

Principles of State Policy of the Russian Federation in the Arctic for the period up to 2020 and Beyond. 2008. Dostopno prek: <http://www.scrf.gov.ru/documents/98.html> (8. april 2012).

Ragner, Claes Lykke. 2008. *The Northern Sea Route*. Dostopno prek: <http://www.fni.no/doc&pdf/clr-norden-nsr-en.pdf> (21. april 2012).

Rahbek, Clemmensen Jon. 2011. *Denmark in the Arctic*. Dostopno prek: http://www.atlcom.nl/upload/AP%202011%20No_%203%20Rahbek-Clemmensen.pdf (23. april 2012).

Raspotnik, Andreas in Malte Humpert. 2012. *Norway's Energy Resource Policy and the Future of Bilateral Cooperation in the Barents Sea*. Dostopno prek: <http://www.thearcticinstitute.org/2012/04/norways-energy-development-in-post.html> (18. april 2012).

Robertson, Jessica in Brenda Pierce. 2008. *90 Billion Barrels of Oil and 1,670 Trillion Cubic Feet of Natural Gas Assessed in the Arctic*. Dostopno prek: <http://www.usgs.gov/newsroom/article.asp?ID=1980#.T5fR-LP9O8A> (25. april 2012).

Rosamond Bergman, Annika. 2011. *Perspectives On Security In The Arctic Area*. Dostopno prek: http://www.diis.dk/graphics/Publications/Reports2011/RP2011-09-Arctic-security_web.pdf (19. april 2012).

Rudolph, D. 2006. *The Arctic Military Environmental Cooperation (Amec) Program's Role in the Management of Spent Fuel From Decommissioned Nuclear Submarines*. Dostopno prek: <http://Www.Springerlink.Com/Content/R2r0v75x86601n6r/> (24. april 2012).

Select Committee on Energy Independence & Global Warming. 2011. *Melting Arctic Circle Ice Drives Polar Bears Closer to Extinction*. Dostopno prek: <http://globalwarming.house.gov/impactzones/arctic> (27. april 2012).

Strandsbjerg, Jeppe. 2010. *Cartography and Geopolitics in the Arctic Region*. Dostopno prek: <http://www.diis.dk/graphics/publications/wp2010/wp2010-20-cartography-geopolitics-web.pdf> (21. april 2012).

Suez Canal Traffic Statistics. 2011. *Brief Yearly Statistics*. Dostopno prek: <http://www.suezcanal.gov.eg/TRstat.aspx?reportId=4> (25. april 2012).

The Autoridad Del Canal de Panama. 2005. *Suez Canal Pricing Forecast 2005–2025*. Dostopno prek: <http://www.pancanal.com/esp/plan/estudios/0284.pdf> (25. april 2012).

The White House. 2009. *National Security Presidential Directive and Homeland Security Presidential Directive*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2007/05/20070509-12.html> (21. april 2012)

U.S. Department of state. 2012. *Norway*. <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3421.htm> (19. april 2012)

Vlačič, Patrick, Andrej Pirš, Marko Pavliha, Gregor Velkaverh, Janez Brank, Josip Rugelj, Anton Kariž, Boris Jerman in Mitja Grbec. 2008. *Pomorsko pravo*. Knjiga 2: Uradni list Republike Slovenije.

Združeni narodi. 1982. *Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu – United nations Convention on the Law of the Sea*. 1982. Dostopno prek: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm (11. februar 2012).

Zysk, Katarzyna. 2010. *Russia's Arctic strategy*. Dostopno prek: <http://www.ndu.edu/press/lib/images/jfq-57/zysk.pdf> (7. april 2012).

PRILOGA

Priloga A: Dva načina delitve Arktike.

Slika A.1: Trenutna razdelitev Arktike.

(Fick in Julie 2008)

Metoda sredinjske linije predstavlja princip delitve glede na oddaljenost od obale. Sredinjska linija predstavlja točke, ki so enako oddaljene od obale. Ta princip ugaja predvsem Kanadi in Danski, prav tako pa so za ta princip pokazali zanimanje v Združenih narodih (Fick in Julie 2008).

Slika A.2: Metoda sredinjske linije.

(Fick in Julie 2008)

Metoda sektorskega principa določa, da bi se meja določila na podlagi poldnevnikov, ki se stikajo točno na severnem tečaju. Ta princip delitve najbolj ustreza ZDA in tudi Norveški, saj bi po tem principu dobili še enkrat več ozemlja kot pa pri principu ekvidistalnih razdalj (Fick in Julie 2008).

Slika A.3: Metoda sektorskega principa.

(Fick in Julie 2008)